

De opmars van siergras

Grassen zijn sterk, hebben weinig onderhoud nodig en hebben een hoge belevingswaarde

Cortaderia selloana 'Pumila'

Het laatste decennium is er een interessante ontwikkeling te zien in de toepassing van vaste planten in de openbare ruimte. In het kielzog hiervan worden ook grassen steeds vaker gebruikt. De voordelen mogen duidelijk zijn: grassen zijn sterk, behoeven relatief weinig onderhoud en hebben een hoge belevingswaarde. Daarnaast zijn ze gemakkelijk te combineren met andere planten. Een rondje langs de (gras)velden...

Auteur: Ronald Houtman

Foto's: Plants and Pictures

Gras is een ruim begrip; daarom eerst maar wat grenzen stellen. In principe worden alle soorten die tot de grassenfamilie (*Poaceae*) behoren, grassen genoemd. Planten als *Carex*, *Schoenoplectus* en *Scirpus* behoren tot de cypergrassenfamilie (*Cyperaceae*), *Juncus* en *Luzula* behoren tot de russenfamilie (*Juncaceae*); dit zijn dus geen grassen. Wel tot de grassenfamilie behoren de bamboes. Deze hebben echter zo'n verschillende toepassing en wijken als plant zo veel af van de 'echte' grassen, dat ze hier buiten beschouwing worden gelaten. Grassen behoren tot de meest wijdverspreide planten ter wereld en komen voor van het Noordpoolgebied tot op Antarctica en van hoge bergtoppen tot in de zee. Volgens schattingen zijn grassen het hoofdgewas in een kwart van alle vegetaties op aarde. Denk maar aan de pampa's in Zuid-Amerika, de steppes in Rusland en Afrika en de prairies in Noord-Amerika: duizenden vierkante kilometers groot, hoofdzakelijk bestaand uit grassen. De grassenfamilie is dan ook zeer groot en bestaat uit circa 10.000 soorten, verdeeld over een kleine 700 geslachten. Naast de siergrassen zijn er ook veel belangrijke nutsgewassen in deze familie te vinden. Denk maar aan gerst, rogge, tarwe, mais, rijst, suikerriet etc. Zonder grassen zou de wereld er heel anders uitzien!

Openbaar groen

Als we vervolgens kijken naar de toepassing van grassen in de openbare ruimte lijkt dat allemaal niet zo belangrijk. Maar ook in ons vak spelen grassen een steeds grotere rol. Dan hebben we het niet over gazons in parken of over sportvelden, maar over moderne beplantingen. In het kielzog van de populariteit van vaste planten in de openbare ruimte worden ook grassen steeds vaker toegepast. En ook hier is het de grote variatie in soorten die de toepassingsmogelijkheden zo uitgebreid maken. Op basis van de toepassingsmogelijkheden kunnen grassen globaal in drie groepen worden verdeeld: de solitair en in kleine groepen toepasbare grassen, de grassen voor grotere groepen en kleine(re) plantvakken en de grassen die in grote plantvakken kunnen worden toegepast.

Standplaats en verzorging

De meeste grassen houden van een niet te natte

standplaats in de volle zon of halfschaduw. Ook is het belangrijk dat de bodem voldoende gedraineerd is. Zeker in Nederlandse kwakkelwinters is een teveel aan vocht rond de wortels terwijl de plant eigenlijk in rust is, funest. Dit geldt vooral voor *Cortaderia*, *Festuca*, *Molinia* en *Stipa*, wat niet wil zeggen dat andere grassen er wel goed tegen kunnen. Uiteraard moet *Phragmites australis* wel vochtig tot nat staan. Qua grondsoort kunnen de grassen alles goed hebben, uitgezonderd zware (zee)klei. Op moeilijkere gronden is bodemverbetering sowieso aan te bevelen, niet alleen voor de grassen, maar ook voor andere aan te planten gewassen.

Als plantvakken nog niet zijn dichtgegroeid, moet de bodem onkruidvrij worden gehouden; als de grassen de bodem volledig bedekken, zal dit waarschijnlijk niet meer nodig zijn. De uitgebloeide bloempluimen kunnen tot na de winter in de

bepanting blijven. Omstreeks februari/maart kunnen de pluimen handmatig of met een maaibalk uit de planten worden verwijderd.

Grote plantvakken

Voor de meeste groenbeheerders en ontwerpers zijn de soorten in deze groep het belangrijkste, maar deze groep is niet bijster groot. Drie grassen met een ietwat beperkte toepasbaarheid zijn *Ammophila arenaria* (helm), *Leymus arenarius* (zandhaver) en *Phragmites australis* (riet). Eerstgenoemde is onmisbaar in het duinlandschap aan de kust. Helm en zandhaver kunnen veel droogte verdragen en zorgen ervoor dat het duinzand minder gemakkelijk wegwaait. Daarbij heeft het loof van beide soorten een mooie blauwgrijze kleur. Houd er wel rekening mee dat deze planten zich verspreiden door lange wortelstokken en hardnekkig kunnen zijn op plaatsen waar ze niet gewenst zijn.

Molinia caerulea 'Dauerstrahl'

Cortaderia selloana 'Pumila'

Ook riet hoeft geen verdere introductie. Het is een oer-Nederlandse oeverplant, met een hoge ecologische waarde en nagenoeg onmisbaar in natuurlijke beplantingen van parken, buitenplaatsen en oevers in een landelijke omgeving. Riet is een belangrijke plant om de biodiversiteit in natuurgebieden te vergroten.

De meeste grassen houden van een niet te natte standplaats in de volle zon of halfschaduw

Twee grassen die ook prima in een stedelijke omgeving kunnen worden toegepast, zijn *Deschampsia cespitosa* en *Pennisetum alopecuroides*. Ruwe smele (de Nederlandse naam van *Deschampsia cespitosa*) is eveneens een soort die in ons land in het wild voorkomt. De plant heeft relatief fijn, donkergroen loof en bloeit met zeer fijne pluimen. Bloeiende planten worden niet veel hoger dan 1 m, wat ze prima geschikt maakt voor grootschalige toepassing. De bloempluimen zijn grijsig groen tot geelgroen, afhankelijk van de gekozen cultivar. In het najaar kleuren ze vaak geel (bruin), wat het najaarsgevoel versterkt. De meest toegepaste cultivar is 'Goldtau', maar ook 'Bronzeschleier' en 'Northern Lights' worden regelmatig gebruikt.

Pennisetum alopecuroides of lampenpoetersgras is waarschijnlijk het meest toegepaste gras in de openbare ruimte. De kenmerkende zachte, dikke aren die massaal verschijnen op de grote pollen donkergroene bladeren kunnen we tegenwoordig in vrijwel iedere gemeente aantreffen. De soort *P. alopecuroides* wordt circa 1,25 m hoog. In praktijk wordt meestal gekozen voor de cultivar 'Hameln'. Deze groeit circa 25 cm lager dan de soort. 'Little Bunny' wordt slechts half zo hoog, maar groeit dus ook minder krachtig en is daardoor iets minder geschikt voor toepassing in grote plantvakken.

Grotere groepen en kleine(re) plantvakken

Grassen die geschikt zijn voor deze toepassing vormen duidelijk de grootste groep. Vanwege de enorme keuze wordt hier een beperkt sortiment aangestipt. Een gras dat bijna net zo populair is als *Deschampsia cespitosa* is *Calamagrostis acutiflora* (struisgras). Typisch voor *Calamagrostis* is dat de planten aanvankelijk vrij steil omhoog groeien en dat de donkergroene bladeren pas later in het seizoen wat meer gaan overhangen. De bloempluimen komen duidelijk boven het loof uit. Aanvankelijk zijn ze slank, later waaieren ze uit en zijn ze breder en zeer fijn van structuur. De twee meest toegepaste cultivars zijn 'Karl Foerster' (mooie strakke groeiwijze en donkergroen blad) en 'Overdam' (vrijwel gelijk aan 'Karl Foerster', maar met bladeren die crèmekleurig gestreept zijn in de lengterichting). Eveneens polvormig en zeker in het voorjaar met een vrij strak opgaande groeiwijze zijn de cultivars van *Panicum virgatum*, hoewel er wel wat verschil is tussen de diverse cultivars. Bekende en regelmatig toegepaste cultivars zijn 'Heavy Metal' (circa 1,5 m hoog met een steil opgaande groeiwijze en opvallend blauwgroen blad dat roodachtig kleurt in de herfst), 'Northwind' (als 'Heavy Metal', maar zo mogelijk nog strakker opgaand, bladeren geel (oranje) kleurend in de herfst), 'Prairie Sky' (circa 1,2 m hoog met intens blauw loof, maar minder sterk groeiend dan 'Heavy

Stipa gigantea

Metal'; minder geschikt voor vochtige locaties) en 'Shenandoah' (circa 1,2 m hoog met rood getint blad dat diep purperrood kleurt in de herfst, minder strak opgaand groeiend dan de andere cultivars).

Zeer geschikt voor toepassing in kleine(re) plantvakken is *Hakonechloa macra*. Deze van origine Japanse soort heeft geen Nederlandse naam, maar de wetenschappelijke naam betekent 'het zachte gras van de berg Hakone'. En dat klopt: de relatief brede bladeren voelen zacht aan en de sierlijke wijze waarop de bladeren over elkaar gerangschikt liggen, nodigt uit om het gras te aaien. De planten hebben één of enkele seizoenen nodig om zich te settelen, maar daarna zullen ze mooi dicht groeien. Er zijn verschillende cultivars; naast de groenbladige soort wordt de geelbonte cultivar 'Aureola' het meest toegepast. Hij houdt van een vrij vochtige plaats in de halfschaduw.

In tegenstelling tot *Hakonechloa*, dat een vullend karakter heeft, is *Molinia* (pijpestrootje) juist een polvormig groeiend gras, uitzonderingen daargelaten. Vanuit een ronde pol bladeren groeien lange, ijle bloempluimen. Gewoonlijk worden de cultivars van twee soorten gekweekt, *Molinia arundinacea* en *M. caerulea*, waarbij *M. arundinacea* soms als ondersoort van *M. caerulea* wordt beschouwd. *M. caerulea* wordt circa 1 m hoog, terwijl *M. arundinacea* tot meer dan 2 m hoog kan worden. Goede cultivars van *M. arundinacea* zijn 'Karl Foerster' (circa 2,1 m hoog, met goudbruine bloempluimen die in de herfst geel kleuren) en 'Windspiel' (circa 2,1 m hoog, met ijle pluimen die bij de geringste wind zachtjes wiegen; het blad kleurt zachtgeel in de herfst). Goede cultivars van *M. caerulea* zijn 'Moorhexe' (circa 90 cm hoog, met een steil opgaande groeiwijze en smalle donkerbruine pluimen) en 'Variegata' (circa 90 cm hoog, breed polvormig groeiend met crèmebont blad, rijkbloeiend).

Calamagrostis acutiflora 'Karl Foerster'

Phragmites australis

ACHTERGROND

Veel lager, maar vanwege de fraaie loofkleuren toch zeer bruikbaar, is *Festuca*. Het gaat vooral om cultivars van *F. glauca*, zoals 'Blaufuchs', 'Casblue' (Intens Blue) en 'Elijah Blue'. Uit de namen is al af te leiden dat het zeer smalle blad van deze siergrassen intens zilverachtig blauwgrijs is. De planten worden gewoonlijk circa 25 cm hoog en groeien polvormig. Door de beperkte grootte en polvormige habitus zijn de planten goed geschikt om in kleinere groepen te worden toegepast, bij voorkeur op A-locaties.

Een soort die de laatste jaren steeds meer wordt gebruikt, is *Stipa tenuissima*. De bladeren hiervan zijn zeer smal en grijsgroen. Ze vallen niet erg op, in tegenstelling tot de bloempluimen. Deze zijn vederachtig vertakt en zien er niet alleen zacht uit, maar voelen ook zacht aan. Ze zijn licht crème-bruin en blijven ook uitgebloeid lang aan de plant. *S. tenuissima* en de nauwelijks hiervan te onderscheiden cultivar 'Ponytails' houden van een relatief droge en zonnige standplaats. Het zijn grassen die geschikt zijn voor specifieke beplantingen en zeker niet overal makkelijk kunnen worden toegepast. Andere, hier niet verder toegelichte grassen voor grotere groepen en kleine(re) plantvakken zijn *Helictotrichon sempervirens*, *Imperata cylindrica* 'Red Baron' en *Koeleria glauca*.

Solitair of in kleine groepen

Een beetje tussen deze en de vorige groep in zitten de vele cultivars van *Miscanthus*. Gewoonlijk zijn dit forse, polvormig groeiende, soms iets uitstoevende grassen. Ze kunnen weliswaar in plantvakken worden toegepast, maar in praktijk worden ze meestal solitair of in kleine groepen aangeplant. *Miscanthus giganteus* doet zijn naam alle eer aan; de plant kan circa 3 m hoog worden. Het donkergroene blad hangt sierlijk over en heeft een grijze hoofdnerf, wat deze soort sierlijk maakt. De plant heeft vrij veel warmte nodig om goed te bloeien; in koele zomers bloeit hij slecht of zeer laat in het seizoen. De beige bloempluimen kleuren zilvergrijs bij uitbloeien. De soort met de meeste cultivars is *Miscanthus sinensis*. Afhankelijk van de gekozen cultivar wordt deze soort tussen 1,5 en 2,5 m hoog. De stelen groeien rechtop, maar de bladeren hangen sierlijk naar beneden. De bladkleur varieert van heldergroen tot donkergroen (al dan niet met grijze hoofdnerf) of geel- of witbont. De bloempluimen zijn bruinrood tot zilvergrijs. Goede cultivars zijn 'China' (circa 1,8 m hoog met donkergroen blad, koperkleurig rood verkleurend in de herfst en roodbruine bloempluimen), 'Kleine Silberspinne' (circa 1,8 m hoog, smalbladig, rijkbloeiend met zilvergrijze bloempluimen die iets roodachtig zijn aangelopen), 'Malepartus' (oude cultivar, tot circa

Pennisetum alopecuroides 'Hameln'

Panicum virgatum 'Northwind'

Hakonechloa macra 'Aureola'

ACHTERGROND

ende planten zijn een imposante verschijning indien in een gazon of border geplant. Maar ook in kleine groepen komt dit gras goed tot zijn recht. De dikke beigekleurige pluimen staan duidelijk boven het donkergroene loof en dragen bij aan het imposante karakter van de planten. Naast de soort is 'Pumila' de meest gebruikte cultivar. Met een maximale hoogte van circa 2,4 m blijft 'Pumila' iets kleiner dan de soort. Het blad is wat meer grijs-groen en 'Pumila' is iets beter winterhard. De vrij nieuwe cultivar 'Evita' is met een hoogte van circa 1,8 m nog iets compacter en bloeit nog rijker dan 'Pumila'.

Be social

Scan of ga naar:

www.Stad+Groen.nl/artikel.asp?id=41-6921

2,1 m hoog, bloempluimen purperrood), 'Rotsilber' (circa 1,8 m hoog, heldergroen blad dat in de herfst oranje-rood kleurt en rozeachtig rode bloempluimen), 'Zebrinus' (circa 2,1 m hoog met heldergroene bladeren die in de breedte geel gestreept zijn) en 'Gold Bar' (een uitzondering in het sortiment, die circa 90 cm hoog wordt; bladeren net als bij 'Zebrinus' in de breedte geel gestreept).

Pennisetum alopecuroides of lampenpoetsersgras is waarschijnlijk **het meest toegepaste gras in de openbare ruimte**

Een gras dat de laatste jaren enorm aan populariteit heeft gewonnen, is *Stipa gigantea*. Vanuit een forse pol donkergroen loof groeien circa 2,5 m hoge losse bloempluimen. Aanvankelijk zijn deze grijs-groen, maar bij rijpen kleuren ze geelbruin. De plant bloeit al in juni, relatief vroeg in het seizoen, maar de bloempluimen blijven zeer lang in de plant aanwezig. Hij houdt van een wat drogere bodem en een zonnige standplaats.

Tot slot aandacht voor het ultieme solitaire gras: *Cortaderia selloana*, pampasgras. Volwassen bloei-

Miscanthus sinensis 'Rotsilber'